

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

อุปกรณ์

1. ปลานิลอายุประมาณ 45 วัน จำนวน 1,000 ตัว
2. ตู้กระจกขนาด 46×137×53 เซนติเมตร จำนวน 12 ตู้ พร้อมอุปกรณ์ให้อากาศครบชุด
3. วัสดุที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่
  - ปลาป่น
  - กากถั่วเหลือง
  - เปลือกกุ้งป่น
  - ปลายข้าว
  - วิตามินรวม
  - น้ำมันพืช
  - น้ำกลั่น
  - ถั่วพู โดยมีส่วนประกอบเป็นใบ เมล็ด และราก
  - กล้วยน้ำว่า
4. เครื่องบดเนื้อ (mincer) สำหรับอัดอาหารเป็นเส้น
5. เครื่องชั่งไฟฟ้าทศนิยม 3 ตำแหน่ง
6. อุปกรณ์วัดขนาดเวอร์เนียคาร์ลิปเปอร์
7. เครื่องวัดอุณหภูมิ และวัดความเป็นกรดต่าง
8. ชุดทดสอบแอมโมเนีย (ammonium test kits)
9. ชุดทดสอบไนไตรท์ (nitrite test kits)
10. อุปกรณ์สำหรับเก็บอาหารแต่ละชุดการทดลอง
11. อุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการทดลอง เช่น ฝากรอง สวิง สายยาง กะละมัง ฟองน้ำ เป็นต้น

วิธีการทดลอง

1. การเตรียมน้ำ

ทำความสะอาดถังไฟเบอร์กลาสขนาด 1 ตัน จำนวน 4 ถัง ตากถังให้แห้งประมาณ 3 วัน เติมน้ำที่ระดับความสูงประมาณ 80-85 เซนติเมตร เมื่อนำน้ำไปใช้ในการทดลองระดับน้ำจะลดลง ก็เติมน้ำให้ได้ระดับความสูงเท่าเดิมและให้อากาศผ่านหัวทรายตลอดการทดลอง

2. การเตรียมภาชนะที่ใช้ในการทดลอง

จัดเตรียมและทำความสะอาดตู้กระจก 46×137×53 เซนติเมตร จำนวน 12 ตู้ พร้อมทั้งเติมน้ำที่ได้จากถังพักน้ำ ให้มีระดับสูง 46 เซนติเมตร คิดเป็นปริมาตรน้ำได้ 300 ลิตร และให้อากาศผ่านหัวทรายจำนวน 1 หัวต่อตู้ ตลอดการทดลอง

3. การเตรียมปลานิลที่ใช้ทดลอง

การทดลองนี้ใช้ปลานิลอายุประมาณ 45 วัน ที่มีน้ำหนักเฉลี่ย 2-3 กรัม มีความยาวเฉลี่ย 4-5 เซนติเมตร โดยนำมาอนุบาลให้แข็งแรงและให้อาหารสำเร็จรูปก่อน เพื่อให้ปลาคุ้นเคยกับอาหารที่จะนำมาใช้ในการทดลอง

4. การเตรียมอาหารที่ใช้ในการทดลอง

4.1 การเตรียมวัตถุดิบอาหาร

อาหารที่ใช้ในการทดลองเป็นอาหารที่เตรียมขึ้นเอง ประกอบด้วยวัตถุดิบอาหารโดยแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัตถุดิบแห้งสำเร็จ และวัตถุดิบที่ต้องแปรสภาพให้เหมาะสมต่อการผสมอาหาร วัตถุดิบแห้งสำเร็จซื้อจากร้านขายวัตถุดิบอาหาร จะมีลักษณะการบดหยาบๆ ได้แก่ ปลาปน กากถั่วเหลือง เปลือกกุ้งปน ปลายข้าวบด ซึ่งต้องนำมาร่อนผ่านตะแกรงขนาด 2 มิลลิเมตร ส่วนวัตถุดิบอื่นๆ ได้แก่ วิตามินรวมและแร่ธาตุ ไม่ต้องนำมาร่อนผ่านตะแกรง เนื่องจากมีขนาดเล็ก ส่วนวัตถุดิบที่ต้องทำการเตรียมขึ้นเอง ได้แก่ ถั่วพู ซึ่งมีการใช้จากส่วนของใบ เมล็ด และราก (หัว) ต้องเตรียมขึ้นจากการจัดหาถั่วพูมาให้เพียงพอต่อการทดลอง วิธีการเตรียมคือ การนำใบถั่วพูมาแยกทำความสะอาด จากนั้นนำไปอบแห้งด้วยอุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จากนั้นนำมาทำให้ละเอียดโดยการสับและบด เมล็ดถั่วพูได้จากการแกะจากฝักแก่ที่มีสีดำแล้วนำมาบดให้ละเอียดสำหรับราก (หัว) ของถั่วพูเมื่อได้มาแล้ว ให้ล้างทำความสะอาด ทำให้เป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำไปอบแห้งด้วยอุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง จากนั้นนำมาทำให้ละเอียดโดยการสับและบดเช่นกัน นำวัตถุดิบไปวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการโดยเฉพาะค่าโปรตีน ซึ่งแสดงดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ปริมาณโปรตีนของวัตถุดิบจากการวิเคราะห์เพื่อใช้คำนวณสูตรอาหารในการทดลอง

ชนิดของวัตถุดิบในการทดลอง	ปริมาณโปรตีนที่วิเคราะห์ (กรัม/100 g)
ใบถั่วพูอบแห้ง	16.57
เมล็ดถั่วพูอบแห้ง	12.40
รากถั่วพูอบแห้ง	13.45
ปลาปน	60.29
กากถั่วเหลือง	47.44
เปลือกกุ้งปน	45.96
ปลายข้าว	7.02

ภาพที่ 3.1 ใบกล้วย

ภาพที่ 3.2 เมล็ดแก่ของกล้วย

ภาพที่ 3.3 ราก (หัว) ของกล้วย

4.2 สูตรอาหารที่ใช้ในการทดลอง

นำผลจากการวิเคราะห์วัตถุดิบอาหาร มาคำนวณปรับสูตรอาหาร โดย สูตรอาหารที่ใช้ในการทดลอง มีการใช้กล้วยจาก 3 ส่วน บดแห้งที่ระดับต่างกัน 4 ระดับ คือ ชุดที่ 1 ไม่ได้ใช้กล้วย (ชุดควบคุม) ชุดที่ 2 ระดับการใช้กล้วย 10 เปอร์เซ็นต์ ชุดที่ 3 ระดับการใช้กล้วย 20 เปอร์เซ็นต์ และ ชุดที่

4 ระดับการใช้ถั่วพู 30 เปอร์เซ็นต์ โดยใช้วัตถุดิบจากส่วนประกอบของถั่วพู คือ ใบ เมล็ด และราก โดยทุกสูตรอาหารให้มีปริมาณโปรตีนที่ 30 เปอร์เซ็นต์

4.3 ขั้นตอนการทำอาหาร

ทำการชั่งวัตถุดิบตามปริมาณที่คำนวณตามแต่ละสูตรอาหารที่กำหนดไว้ของแต่ละสูตรที่ใช้ ใบ เมล็ด และรากของถั่วพูแต่ละระดับ ทำการผสมวัตถุดิบให้เข้ากันโดยใช้เครื่องผสมอาหารเติมน้ำสะอาดเล็กน้อยพอหมาดๆ เพื่อให้อาหารเกาะตัว แล้วนำไปเข้าเครื่องบดเพื่อผ่านหน้าแปลนที่มีรู เพื่อให้อาหารออกมาเป็นเส้นตามขนาดที่ต้องการ แล้วนำไปผึ่งลมให้แห้ง

5. การวางแผนการทดลอง

วางแผนการทดลองแบบสุ่มตลอด (completely randomize design) โดยแต่ละชุดการทดลอง (treatment) มีระดับของส่วนของถั่วพู คือ ใบ เมล็ด และราก ในสูตรอาหารต่างกัน 4 ระดับ และแต่ละชุดทำการทดลอง 3 ซ้ำ (replications) ดังต่อไปนี้

สูตรอาหารที่ใช้ใบถั่วพูเป็นส่วนผสม :

- ชุดการทดลองที่ 1 คือใช้ใบถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 0 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 2 คือใช้ใบถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 3 คือใช้ใบถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 20 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 4 คือใช้ใบถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 30 เปอร์เซ็นต์

สูตรอาหารที่ใช้เมล็ดถั่วพูเป็นส่วนผสม :

- ชุดการทดลองที่ 1 คือใช้เมล็ดถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 0 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 2 คือใช้เมล็ดถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 3 คือใช้เมล็ดถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 20 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 4 คือใช้เมล็ดถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 30 เปอร์เซ็นต์

สูตรอาหารที่ใช้รากถั่วพูเป็นส่วนผสม :

- ชุดการทดลองที่ 1 คือใช้รากถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 0 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 2 คือใช้รากถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 3 คือใช้รากถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 20 เปอร์เซ็นต์
- ชุดการทดลองที่ 4 คือใช้รากถั่วพูในสูตรอาหารที่ระดับ 30 เปอร์เซ็นต์

เตรียมอาหารทดลองโดยใช้ส่วนประกอบของถั่วพู นำมาวิเคราะห์หาปริมาณสารอาหาร ตามวิธีการของ AOAC แล้วนำไปผสมกับวัตถุดิบอื่นๆ ตามสูตรอาหารข้างต้นทดแทนกากถั่วเหลืองและปลายข้าวบางส่วนในอัตราที่แตกต่างกัน ซึ่งวัตถุดิบตามสูตรแล้วผสมวัตถุดิบให้เข้ากัน (สูตรอาหารปลากินพืชทั่วไป) สุ่มอาหารไปวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการอีกครั้งหนึ่ง นำมาอัดเม็ด ทำให้แห้งโดยการอบแล้วเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิ -20 องศาเซลเซียส

เตรียมปลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ลูกปลานิลขนาด 1 นิ้ว โดยเลี้ยงในถังพลาสติกเพื่อฝึกให้ปลาคู้้นเคยกับการให้อาหารและสภาพแวดล้อม 1 สัปดาห์

ดำเนินการทดลอง โดยให้อาหารทดลองทุกวัน วันละ 2 ครั้ง ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว บันทึกปริมาณอาหารที่ให้ เพื่อนำไปคำนวณหาอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อ ระหว่างการทดลองมีการดูดตะกอนและเปลี่ยนถ่ายน้ำ 30 เปอร์เซ็นต์ ทุกวัน และทำการตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำ เช่น อุณหภูมิ ความเป็นกรด - ด่าง ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ แอมโมเนีย และไนไตรท์ เป็นต้น ตรวจสอบการเจริญเติบโตของลูกปลานิล โดยทำการสุ่มชั่งน้ำหนักและวัดความยาวทุก 2 สัปดาห์ และตรวจสอบการตายของปลาจนสิ้นสุดการทดลอง นำข้อมูลที่ได้นำไปคำนวณหาอัตราการเจริญเติบโตในด้านต่างๆ และอัตราการรอด

6. การดำเนินการทดลอง

6.1 การสุ่มปลาลงตู้ทดลอง ตู้ละ 30 ตัว โดยจัดปลาที่มีขนาดใกล้เคียงกัน สุ่มชั่งน้ำหนัก และวัดความยาวแล้ว ปล่อยลูกปลาเลี้ยงในภาชนะทดลอง

6.2 การให้อาหารปลาจะให้อาหารวันละ 2 ครั้ง ช่วงเวลา 09.00 น. และ 1 5.00 น. โดยให้อาหารประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักตัว

6.3 การเปลี่ยนถ่ายน้ำทำความสะอาดจะเปลี่ยนถ่ายน้ำ 2 วันต่อครั้ง และในแต่ละวัน หลังจากให้อาหารมื้อแรกแล้วประมาณ 4 ชั่วโมง ทำการดูดเศษอาหารที่ก้นตู้ออกเพื่อไม่ให้น้ำเสียเร็ว แล้วเติมน้ำใหม่ให้ได้ปริมาณเท่าเดิม

6.4 การวิเคราะห์คุณภาพน้ำในการทดลอง ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ได้แก่ วัดความเป็นกรด-ด่าง โดยใช้ pH meter วัดอุณหภูมิ วัดค่าไนไตรท์ และแอมโมเนีย โดยทำการวัดคุณภาพน้ำ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

7. การเก็บข้อมูลการทดลอง

7.1 น้ำหนักเฉลี่ย
ชั่งน้ำหนักปลาในทุกชุดการทดลอง ระหว่างการเลี้ยงจะกระทำทุกๆ 2 สัปดาห์ บันทึกข้อมูลทั้งหมดจนครบ 8 สัปดาห์

7.2 ความยาวเฉลี่ย
วัดขนาดปลาในทุกชุดการทดลอง ระหว่างการเลี้ยงจะกระทำทุกๆ 2 สัปดาห์ บันทึกข้อมูลทั้งหมดจนครบ 8 สัปดาห์

7.3 อัตราการเจริญเติบโต
การวัดขนาด และ ชั่งน้ำหนัก ระหว่างการเลี้ยงจะกระทำทุกๆ 2 สัปดาห์ บันทึกข้อมูลทั้งหมดจนครบ 8 สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดการทดลองแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจวัดขนาด ชั่งน้ำหนัก แล้วนำไปคำนวณหาอัตราการเจริญเติบโตดังนี้

อัตราการเจริญเติบโต =
$$\frac{\text{น้ำหนักเฉลี่ยสุดท้าย (กรัม/ตัว)} - \text{น้ำหนักเริ่มต้น (กรัม/ตัว)}}{\text{กรัมต่อตัวต่อวัน}}$$
 จำนวนวันที่ทำการทดลอง

7.4 อัตราการรอดตาย

โดยการตรวจนับจำนวนปลานิลที่เหลืออยู่ในแต่ละชุดการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลอง นำมาคำนวณอัตราการรอดตาย ดังนี้

$$\text{อัตราการรอดตาย (\%)} = \frac{\text{จำนวนปลาที่เหลือเมื่อสิ้นสุดการทดลอง}}{\text{จำนวนปลาที่เริ่มทำการทดลอง}} \times 100$$

8. การวิเคราะห์ทางสถิติ

นำข้อมูลน้ำหนัก ความยาว อัตราการเจริญเติบโต และอัตราการรอดตาย ที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธี Duncan's new multiple range test (DMRT) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ (จรัญ จันทลักษณ์, 2540 : หน้า 52)

9. สถานที่ทำการทดลอง

ทำการทดลอง ณ ห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 100 ปี สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

10. ระยะเวลาดำเนินการ

การทดลองจบในส่วนของการเลี้ยงสัตว์ทดลองเริ่มต้นตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2561 สิ้นสุดการทดลองเมื่อธันวาคม พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี